

Hotellet

**Fornlämning Nyköping 231:1, Hotellet 26, Nyköpings socken & kommun,
Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning.**

Nyare tid

Patrik Gustafsson Gillbrand & Lars Norberg

Hotellet

**Fornlämning Nyköping 231:1, Hotellet 26, Nyköpings socken & kommun,
Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning.**

Nyare tid

Patrik Gustafsson Gillbrand & Lars Norberg

Sammanfattning

Sörmlands Arkeologi AB har mellan 2017-06-20 och 2017-07-11 genomfört en arkeologisk förundersökning inom fornlämning Nyköping 231:1, fastigheten Hotellet 26, Nyköpings socken & kommun, Södermanlands län. Förundersökningen utfördes med anledning av att Westbarn Cityfastigheter AB planerar en utbyggnad av Scandic hotell. Hotellet 26 ligger inom fornlämning Nyköping 231 och förundersökningsområdet uppgick till en yta om knappt 1300 m², medan de öppnade schakten uppgick till drygt 338 m².

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att klargöra förekomst av kulturlager, kulturlagers tjocklek, innehåll samt förekomst och typ av anläggningar. Förundersökningen skulle även ligga till grund för en bedömning av fornlämningens vetenskapliga potential och status

Enligt den äldsta stadsplanen låg det aktuella området i den nordvästra utkanten av den reglerade stadskärnan. De oregelbundna kvarteren och det äldsta gatunätet ger intryck av ha anpassats till det så kallade Kapellberget. I 1600-talets rätvinkliga stadsplan syns istället ett antal långsmala rektangulära tomter vända mot Brunnsgatan. Därefter dröjer det till ända 1800-talets andra hälft innan det historiska kartmaterialet lämnar mer detaljerade upplysningar. Vid den tiden uppfördes Stadshotellet vars huvudbyggnad fortfarande kvarstår.

I den nordöstra delen av förundersökningsområdet påträffades huskonstruktioner samt kulturlager som var upp till drygt 0,5 meter tjocka. Bebyggelsen kunde med utgångspunkt i fyndmaterialet dateras till 1700-talet. Ett mindre schakt handgrävdes därefter centralt inom ytan, varvid det kunde konstateras att det under 1700-talets lämningar fanns äldre lager och konstruktioner. Dessa kunde i huvudsak dateras till 1600-talet. I övriga schakt framkom mestadels berg under utfyllnadslagren. Därtill fanns ställvisa förekomster av bebyggelselämningar från sent 1800-tal. Stora delar av området var också helt urschaktade i samband med uppförandet av mindre tillbyggnader och kulvertar i anslutning till stadshotellet.

Rapporten kan laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställas från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliussgatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Patrik Gustafsson Gillbrand
Omslagsfoto: Runstenen U692 på Oknö i Mälaren.

© Sörmlands Arkeologi AB
Nyköping 2017

Innehåll

Sammanfattning 2

Utgångspunkt 5

Tidigare undersökningar

Syfte & metod 5

Syfte

Metod

Topografi & kulturmiljö 5

Resultat 9

Områdesbeskrivning

Övre ytan

Nedre ytan

Utvärdering 15

Referenser 15

Arkiv

Administrativa uppgifter 16

Bilagor 17

Bilaga 1. Schakttabell

Bilaga 2. Anläggningstabell

Bilaga 3. Plan med samtliga schakt, anläggningar och störningar utmarkerat.

Bilaga 4. Plan över schakt 1 - 4 med anläggningar, berg och störningar utmarkerat.

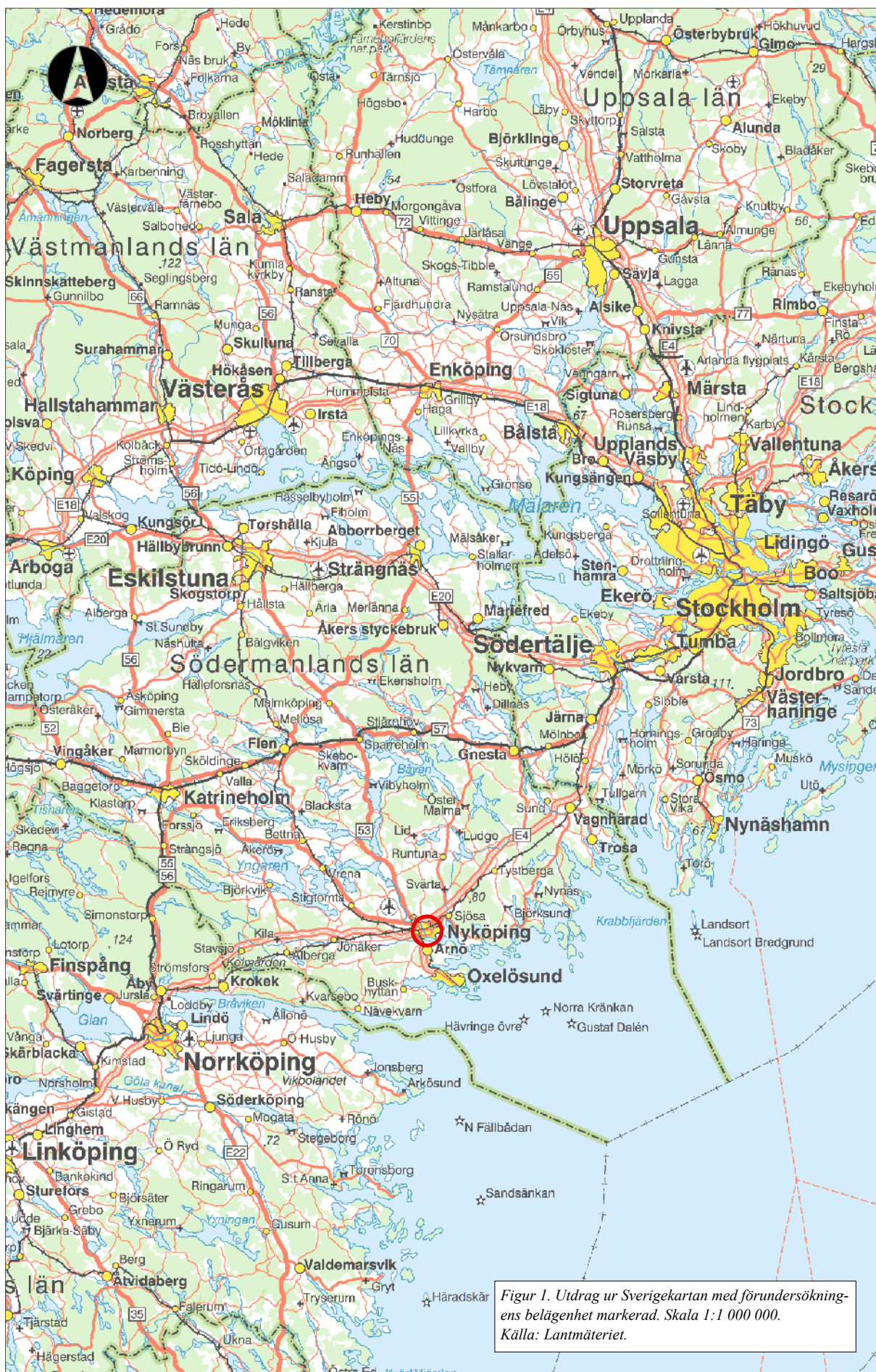
Bilaga 5. Plan över schakt 5, 6, 7, 9 & 10 med anläggningar, berg och störningar utmarkerat.

Bilaga 6. Profilritning, schakt 3

Bilaga 7. Profilritning, anläggningar

Bilaga 8. Fyndlista

Bilaga 9. Kritpipsrapport

Figur 1. Utdrag ur Sverigekartan med förundersökningens belägenhet markerad. Skala 1:1 000 000.
Källa: Lantmäteriet.

Utgångspunkt

Sörmlands Arkeologi AB har mellan 2017-06-20 och 2017-07-11 genomfört en arkeologisk förundersökning inom fornlämning Nyköping 231:1, fastigheten Hotellet 26, Nyköpings socken & kommun, Södermanlands län (figur 1, 3 & 4).

Förundersökningen utfördes med anledning av att Westbarn Cityfastigheter AB planerar en utbyggnad av Scandic hotell. Den berörda fastigheten är belägen i de västra delarna av Nyköpings stad, väster om Brunnsgatan och norr om Västra Storgatan. Utbyggnaden innebär omfattande markgrepp inom fornlämning Nyköping 231:1, vilken består av kulturlager och bebyggelseämningar från medeltid och framåt. Inom och i närområdet har det tidigare påträffats lämningar från medeltid och nyare tid. Förundersökningsområdet uppgick till en cirka 1300 m² meter stor yta (figur 4).

Beslut i ärendet är fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län (1st dnr 431-2939-2017) enligt 2 kap. 13 § i Kulturmiljölagen (1988:950). Ansvarig för kostnaden var Westbarn Cityfastigheter AB.

Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Patrik Gustafsson Gillbrand. Vid fältarbetet deltog även Lars Norberg och Ingeborg Svensson. Lars Norberg har även deltagit vid rapportarbetet. Samtliga är verksamma som arkeologer vid Sörmlands Arkeologi AB.

Tidigare undersökningar

I närområdet till den aktuella ytan har det tidigare genomförts ett flertal olika arkeologiska undersökningar och iakttagelser (figur 4).

Direkt söder om förundersökningsområdet finns en uppgift med osäkert läge om påträffade skelettdelar (SMA, SR19). Direkt norr om fastigheten finns en uppgift om ett lösfynd i form av en valvribba av kalksten. Fyndomständigheterna är dock oklara (SR18). Söder och nordväst om Hotellet 26 har timrade brunnar daterade till 1500-talet påträffats i samband med en schaktövervakning år 1975 (SR20:1-3). År 1985 genomfördes en arkeologisk undersökning inför byggnationen av varuhuset Älthéns, beläget direkt väster om den nu aktuella fastigheten. Resultatet var magert och området bedömdes som ett utkantsområde till stadskärnan under nyare tid (SR81). I Brunnsgatan genomfördes en arkeologisk undersökning år 1982. Vid insatsen påträffades ben och keramik från medeltid och nyare tid. De dokumenterade kulturlagren var i genomsnitt en meter tjocka (SR82). I ett intilliggande schakt, också det i Brunnsgatan, påträffades år 1992 ett trögolv samt en avfallsgrop. Lämningarna daterades genom ett myntfynd till 1600-talets första hälft (SR169a, Persson 1994). År 1992 genomfördes en större undersökning inom det närliggande kvarteret Gripen. Här

framkom omfattande bebyggelseämningar, rester av huskonstruktioner och upptill metertjocka kulturlager. Lämningarna daterades genom fyndmaterialet till 1600 - 1700-tal (SR175, Persson 1997).

Syfte & metod

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att klargöra förekomst av kulturlager, kulturlagers tjocklek, innehåll samt förekomst och typ av anläggningar. Förundersökningen skulle även ligga till grund för en bedömning av fornlämningens vetenskapliga potential och status. Resultaten syftade även till att ge underlag för länsstyrelsens fortsatta handläggning av ärendet.

Metod

Arbetet inleddes med att asfalt och hårdgjorda ytor avlägsnades, varvid sammanlagt tio schakt öppnades med grävmaskin. I anslutning till den befintliga hotellbyggnaden revs en mindre byggnad och ett trapphus inför schaktningen. Sammanlagt uppgick schakten till en yta om 338 m², vilket motsvarar 26 procent av förundersökningsområdet. Schakten grävdes skiktvis ned till det att konstruktioner eller kulturlager påträffades. Öppnade ytor rensades kontinuerligt för hand. Om inget av arkeologiskt intresse framkom grävdes schakten ned till undergrunden. Inom ytor med intakta kulturlager öppnades mindre schakt vilka undersöktes för hand. Enklare anläggningar som stolphål och gropar undersöktes till hälften. Innehållet i stratigrafiskt slutna lager och nedgrävningar genomgicks på hackbord. Fynd samlades in kontinuerligt och relaterades till respektive kontext. Föremål med daterande och karakteriserande egenskaper prioriterades vid insamling.

Schakt och påträffade lämningar dokumenterades digitalt med RTK-GPS och beskrevs i text. En sektionsritning upprättades över ett mindre handgrävt schakt i syfte att dokumentera kulturlagrens komplexitet och sammansättning. Ett representativt urval av översikter och detaljer samt schakt fotodokumenterades.

Topografi & kulturmiljö

Inom Nyköpings historiska stadskärna finns omfattande lämningar i form av kulturlager och rester efter konstruktioner och byggnader från medeltid och nyare tid (Nyköping 231:1). Den ursprungliga markytan, vilken till stora delar består av lerskiktad silt, har sannolikt bidragit till goda bevaringsförhållanden för trä och annat organiskt material.

Mycket tyder på att Nyköping med sitt strategiska läge tidigt blev en viktig plats för handel och kontakter

med omvärlden. Den äldsta stadsliknande bebyggelsen etablerades förmodligen under slutet av 1000-talet invid åmynningen (Nordström & Lindeblad 2016), varefter tätorten så småningom breddade ut sig på ömse sidor om Nyköpingsån. I väster och i norr angränsade staden till högre liggande områden och bergspartier, vilka länge utgjorde naturliga barriärer för stadsområdets utbredning. Först under 1500- och 1600-talen, växte Nyköping ytterligare och kom att omfatta en yta som grovt motsvarar dagens lagskyddade fornlämnning (Nyköping 231:1). Nyköping fick en ny stadsplan någon gång mellan år 1640 och 1665, vilken i stort sett är densamma än idag (LMS akt nr C57-1:1). Åren 1665 och 1719 brann stora delar av stadsbebyggelsen ned.

Enligt den äldsta stadsplanen, med ursprung i medeltiden, låg det aktuella området i utkanten av den reglerade stadskärnan (LMS akt nr C57-1:1). De utritade kvarteren kring förundersökningsområdet ger intryck av att ha anpassats till det så kallade Kapellberget och genomkorsas av ett flertal stadsgator och vägar som mynnar ut i norr och väster. Enligt äldre uppgifter har namnet Kapellberget sitt ursprung i att det här ska ha legat ett mindre kapell under katolsk tid, möjligen med namnet S:t Katarina (Hornberg 1984, s. 143ff, Sundler 1967, s. 65). I samband med markarbeten på Stora Hotellens bakgård på 1940-talet framkom skelett efter ett tiotal

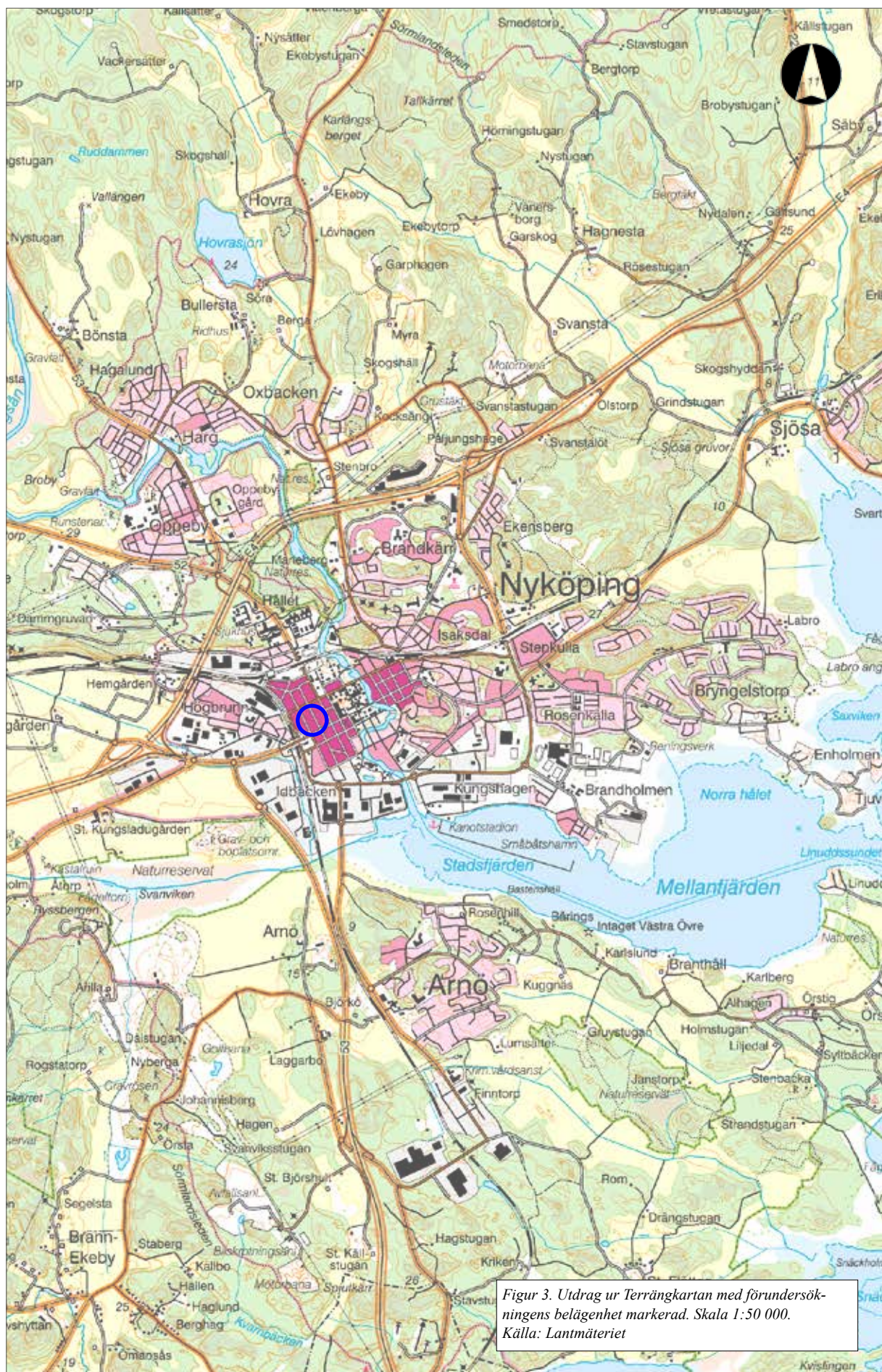
människor (SR19, Hornberg 1984, s. 145). Benen kan indikera på förekomsten av en kyrkogård och därmed indirekt på ett kapell. Därtill finns en uppgift om att en valvribba av kalksten ska ha påträffats strax norr om Hotellet 26 (SR18). Fyndet kan utgöra ytterligare ett indicium att det funnits ett kapell på berget.

I den nya rätvinkliga stadsplanen togs ingen hänsyn till platsens topografi såsom tidigare. I anslutning till förundersökningsområdet redovisar 1674 års jordebok ett antal långsmala rektangulära tomter (2 Quart, 2 stochn, tomt 6-10) orienterade i NNO-SSV riktning (NS, *Geometrisch jordebok Öffver Nyköpings stads Tompt määttningh*). Tomternas utseende speglar troligen att bebyggelsen varit utformad på ett liknande vis, det vill säga långsmala byggnader med gavlar vända ut mot den nuvarande Brunnsgatan. Ett bevarat exempel på det finns fortfarande i dagens fysiska miljö. På motsatta sidan Brunnsgatan, närmare bestämt nr 48, ligger ett gavelvänt exteriört välbevarat bostadshus i trä uppfört på massiv stenfot från sent 1700-tal (https://kartor.nykoping.se/pdf/custom/Byggnadsinventering/Gripen_31_7034.pdf).

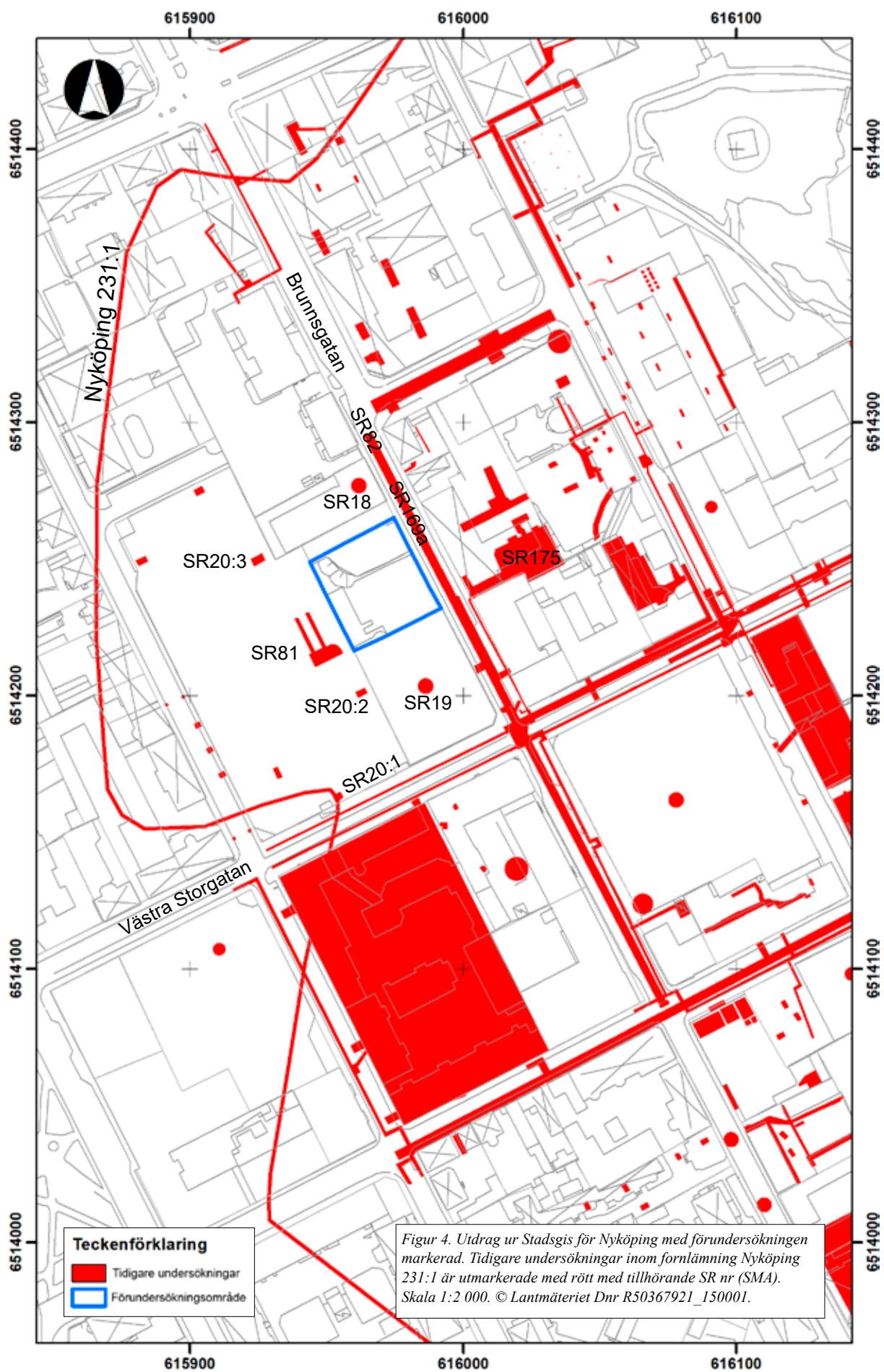
Vad gäller närmare detaljer om bebyggelsens utformning och disposition inom det aktuella kvartetet dröjer det till ända 1800-talets andra hälft innan det historiska

Figur 2. Förundersökningsområdet fotograferat mot nordväst. Notera nivåskillnaden mellan de båda ytorna. Det högre liggande partiet utgör den södra utlöparen av det så kallade Kapellberget. Foten på berget mot söder har dock sprängts bort i ett tidigare skede. Runt berget uppfördes en stenvägg under 1800-talets slut som även ingått som fundament till tre olika byggnader. Foto: Lars Norberg 2017, Sörmlands Arkeologi AB.

Figur 3. Utdrag ur Terrängkartan med förundersökningens belägenhet markerad. Skala 1:50 000.
Källa: Lantmäteriet

kartmaterialet kan lämna mer detaljerade upplysningar. I 1888 års karta syns Stadshotellet vilket uppfördes år 1860 (SMA). Utöver det finns en magsinsbyggnad av trä samt ett lågt putsat hus invid Brunnsgatan. Inne på hotellets gårdsplan finns ytterligare en ekonomibyggnad (figur 11). Ytan mellan förundersökningsområdet och *Folkskolan för gossar* (nuvarande Västra Skolan) i norr tycks ha varit obebyggd vid tidpunkten.

Resultat

Områdesbeskrivning

Förundersökningsområdet var uppdelat i två separata områden som karakteriserades av avsevärda nivåskillnader (hädanefter kallade den övre respektive den nedre ytan). I söder, det vill säga mot baksidan av den befintliga hotellbyggnaden fanns en plan asfalterad yta, vilken upptog ungefär två tredjedelar av förundersökningsområdet. Den resterande delen i norr, var belägen uppe på en bergklack som utgör den södra utlöparen av det forna "Kapellberget". Ytan var asfalterad och fungerade som parkering fram till förundersökningen. Bergklackens naturliga avslutning mot söder och öster har dock sprängts bort i ett tidigare skede. Runt berget mot den asfalterade nedre ytan samt mot Brunnsgatan, fanns en kallmur av huggna stenblock samt en trappa (figur 2 & 13). Murarna har tidigare ingått som fundament och väggar till numera rivna byggnader från 1800-talet.

Schakt 1 - 4 förlades till den övre ytan och schakt 5 - 10 öppnades upp på den nedre ytan (figur 13, bilaga 3).

Övre ytan

Schakt 1 var 22 x 2,5 - 5 meter stort och 0,4 - 1,3 meter djupt (figur 5, bilaga 1, 3 & 4). Under ett cirka 0,10 - 0,50 meter tjockt bärlager av grus fanns ett 0,1 - 0,7 meter tjockt utfyllnadslager med sten, tegel och betong. I schaktets östra del påträffades ett cirka 0,10 meter tjockt lager med brända masonitskivor, kol, planglas och spik. Lagret utgjorde raseringen efter en magasinsbyggnad som uppfördes på platsen under 1800-talets andra hälft. Därunder fanns ett 0,05 - 0,20 meter tjockt utfyllnadslager av gråbrun humös silt med tegelkross. Lagret innehöll enstaka fynd i form av glasflaskor, anonyma fragment av yngre rödgods, djurben och spik som inte samlades in. Därtill påträffades ett kritpipsfragment (F1). Enligt Arne Åkerhagen dateras pipan till 1800 - 1900-tal (bilaga 9). Därtill framkom några bitar stengods i form av så kallade seltserkrus (F2 & F3). De tillverkades i Tyskland mellan åren 1750-1860 (<http://www.mineralwasserkruege.homepage.t-online.de/>). Därunder vidtog berg.

Schakt 2 var 20 x 1,7-5 meter stort och 0,8 - 1,3 meter djupt (figur 6, bilaga 1, 3 & 4). Under ett cirka 0,40 meter tjockt bärlager av grus fanns ett 0,1 - 0,7 meter

tjockt utfyllnadslager med sten, tegel och betong. I schaktets östra del påträffades ett cirka 0,10 meter tjockt lager med brända masonitskivor, kol, planglas och spik. Lagret utgör rester efter en riven 1800-talsbyggnad som även fanns i schakt 1 (se ovan). Därunder framkom ett 0,20 lager av brungrå lös humös silt med tegelkross, enstaka djurben (gris, ko och fågel), planglas, anonyma fragment av yngre rödgods och porslin, spik och kritpipsskaf som inte samlades in. Lagret utgjordes av en rasing från 1700-talet.

Under utfyllnadslagret framkom tre stenkonstruktioner (A1 - A3) som ingår i två olika husgrunder (HG 1 & HG 2), belägna i schaktets östra del (figur 6 & bilaga 4). Ytan direkt söder om HG 1 var i det närmaste stenfri och bestod till största delen av beige sand. I kanterna av sandlagret påträffades fynd av äldre karaktär, som indikerade att det fanns ytterligare lager därunder (se schakt 3).

HG 1 bestod av en 1,5 meter lång och 0,5 meter bred syll (NV - SÖ) av 0,2 - 0,4 meter stora stenar (A2). Cirka 1,8 meter nordöst om A2 fanns A1, en cirka 1,0 x 2,5 meter stor, närmast firsidig stenpackning av 0,3 - 0,4 meter stora stenar. Den tolkades preliminärt som ett spisfundament som har hör samman med A1. Troligen rör det sig om ett bostadshus. Det är dock oklart hur stort huset en gång var (figur 6 & bilaga 4).

I anslutning till HG 1 påträffades enstaka fynd (bilaga 8). Framför allt rörde det sig om anonyma skärvor av yngre rödgods som inte samlades in. Av de fynd som samlades in, utgjordes den största kategorin av kritpipsfragment (F4, F5, F15 & F17). Ett piphuvud har daterats till åren 1660 - 1680, medan de övriga 15 fragmenten härrör från 1700-talet (bilaga 9). Den näst största fyndkategorin bestod av yngre rödgods och utgjordes av olika fragment från gryta, fat och skålar (F8, F10 - F12, F14 & F16). Samtliga typer är vanligt förekommande i 1700-talskontexter. Det påträffades även en bit av ett seltserkrus som dateras till perioden 1750 - 1860 (F9). Ett fynd som förmodligen är sekundärt, i förhållande till kontexten, är ett fragment av fajans (F13). Godstypen härrör från Holland och brukar normalt dateras till åren 1560 - 1640 (Johansson 2006, s. 87). Därtill påträffades en sänkesten av skiffer med borrarat hål (F6) samt en eldslagningsflinta (F7).

HG 2 låg 2,5 meter sydväst om HG 1 och bestod av en enkel syll av 0,2 - 0,3 meter stora stenar (A3). Innanför fanns ett stenlagt golv av stenflisor, 0,4-0,5 meter stora. Byggnaden bedömdes preliminärt vara cirka 2,5 x 2,5 meter stor och kan ha utgjort en mindre ekonomibyggnad. Lagret på golvet bestod av grå sandig lera med enstaka fynd. De insamlade föremålen utgjordes av ett kritpipsfragment (F18). Enligt Arne Åkerhagen dateras den till 1700-tal (bilaga 9). Därtill framkom fragment av yngre rödgods som är typiska för perioden 1750-1800 (F19 & F21). I lagret påträffades ett

*Figur 5. Schakt 1 fotograferat mot väst-sydväst. Undergrunden utgjordes av berg.
Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2017, Sörmlands Arkeologi AB.*

Figur 6. Schakt 2 fotograferat mot nordnord-ost. Till höger i bild undersöker Patrik Gustafsson Gillbrand schakt 3. Därutöver syns delar av grundläggningen från 1700-talets bebyggelse. Till vänster i bild syns HG 2 och i bakgrunden HG 1. Foto: Lars Norberg 2017, Sörmlands Arkeologi AB.

Figur 7. Schakt 5 fotograferat mot ostnord-ost. Undergrunden utgjordes av bortsprängt berg. Foto: Lars Norberg 2017, Sörmlands Arkeologi AB.

Figur 8. Schakt 6 fotograferat mot sydväst. I förgrunden syns några sentida stolphål (A8-12) och en fjärsidig grop med stenkol (A7). Foto: Lars Norberg 2017, Sörmlands Arkeologi AB.

Figur 9. Schakt 7 fotograferat mot nordväst. Notera fjärrvärmekulverten. Foto: Lars Norberg 2017, Sörmlands Arkeologi AB.

Figur 10. Del av schakt 9 fotograferat mot väster. Större delen av ytan var urschaktad sedan tidigare. Lars mäter in A14, en syll av stenar till en byggnad från 1800-talets slut. Foto: Patrik Gustafsson Gillbrand 2017, Sörmlands Arkeologi AB.

fragment inhemsk fajans med mycket dåligt bevarad glasyr (F20). Fajans av den typen tillverkades i Sverige under 1700 - 1800-talet (Johansson 2006, s. 87).

Schakt 3 utgjordes av ett handgrävt schakt som var knappt 4 x 1 meter stort och 0,5 - 0,7 meter djupt. Schaktet togs upp söder om HG 1, inom en närmast stenfri yta inom schakt 2 (figur 6, bilaga 1, 3, 4 & 6). Syftet var att undersöka om det fanns bevarade kulturlager och konstruktioner under den identifierade bebyggelsen från 1700-talet i schakt 2. Schaktet grävdes inledningsvis till sin helhet lagervis. För att spara tid koncentrerades undersökningen till två meterstora rutor (R1 & R2), belägna i den sydöstra respektive den nordvästra kortänden av schaktet (bilaga 1, 3, 4, 6 & 8). Insamlade fynd knöts till respektive lager (bilaga 6 & 8).

L2 bestod av ett, 0,10 - 0,30 meter tjockt lager av gråbeige sand. I sanden påträffades två skärvor yngre rödgods (F22 & F23). Den ena dateras till perioden 1700-1750, medan den andra härrör från intervallet 1600-1700. Lagret tolkas som en utfyllnad inför uppförandet av HG 1.

Därunder vidtog **L3** som bestod av ett brungrått humöst sandigt lager, cirka 0,10 meter tjockt, med tegelkross, planglas, spik och djurben. De insamlade fynden bestod av ett bryne (F24), en eldslagningsflinta (F25), en avsågad bit älghorn med ett borrarhål (F26), ett halvt knivskaft av ben (F27), en eldslagningsflinta (F34). De daterbara fynden utgjordes av kritpipsfragment från Holland (F32 -F33 & F46). Ett piphuvud är från 1660-1680, medan de andra bitarna inte kan dateras närmare än till 1600-talet (bilaga 9). I lagret framkom delar av ett ovanligt stengods i form

av en flaska med brun glasyr (F28) som kan vara från 1500 - 1600-talet. Vidare påträffades flera fragment av yngre rödgods (F29, F35 - F38, F37 & F48). Samtliga uppvisar glasyr som var vanligt förekommande under 1600-talet. I lagret fanns även en bit holländsk fajans (F30) från tiden 1560-1640 (Johansson 2006, s. 87). Ett mer ovanligt fynd utgjordes av två skärvor av tyskimporterat gulglaserat vitgods (F31). De brukar vanligen dateras till 1600-tal (Brorsson 2007, s. 8, Johansson 2006, s. 85).

Under L3 låg **L8**, ett cirka 0,10 meter tjockt ljusgrått lager med kalkbruk utan fynd. Därunder fanns **L4**, som bestod av brun sandig silt med inslag av träflis, tegelkross och djurben. Lagret var 0,10-0,20 meter tjockt. Fynd i form av eldslagningsflinta (F39, F49 & F50) samt ett bryne (F51) samlades in, precis som ett fragment av en glaserad golvplatta av tegel (F40). En konstruktionsdetalj som relativt ofta förekommer i 1500- och 1600-talskontexter i Nyköping. Vidare påträffades en bit holländsk fajans (F52) från perioden 1560 - 1640 (Johansson 2006, s. 87). Därtill framkom delar av grytor och skålar av yngre rödgods från 1600-talet (F41-42 & F53 - F56). Ett mer ovanligt fynd utgjordes av ett fragment till en vinglasformad bågare av yngre rödgods med grön glasyr (F57). Liknande dryckesbågare har påträffats i kvarteret Svalan i Stockholm och har där daterats till tiden 1580 - 1640 (Johansson 2006, s. 103).

Lagret vilade på **L5** som bestod av homogen brun humös silt som var 0,10 - 0,15 meter tjockt. Lagret innehöll även enstaka djurben och spikar som inte samlades in. I lagret fanns även fynd i form av både bränd och obränd flinta (F23 & F60) samt en marleka (F61). Marlekor är en naturbildning av kalk och är

Figur 11. Fotografi över Brunnsgatan från år 1936. Bilden är tagen från sydöst upp mot Kapellberget. Förundersökningsområdet är till vänster i bild. De två byggnaderna till vänster uppfördes under det sena 1800-talet och ägdes av Stora Hotellet. I det övre mörka huset hade även möbelhandlaren Holstein sitt lager. I det vita huset inrymdes Västra folkskolans expedition. Källa: Bildgruppen Nyköping. Sörmlands museum, SLM X42-78. Foto: Stephan Janzon, 1936.

ett vanligt förekommande fynd i medeltida kontexter i Nyköping. De har bland annat bearbetats om till sländtrissor etc (Gustafsson 2016, s. 148). De daterbara fynden utgjordes av fragment av holländska kritpipor (F58 - F59). De har daterats till åren 1620-1650 (bilaga 9). Det framkom även stengods från Raeren (F62) och Westerwald (F63). Båda är från perioden 1560-1640 (Johansson 2006, s. 77f). Vidare påträffades flera fragment av gulglaserat vitgods (F45) från 1600-talets första halva (Brorsson 2007, s. 8, Johansson 2006, s. 85). Ett mer svårdaterat fynd var ett fragment av ett glaserat silkärl av yngre rödgods (F66). Fyndet indikerar dock på att någon form av matproduktion har förekommit på platsen. Därtill framkom olika skärvor från skålar, krus och grytor av yngre rödgods (F44 & F64 - F65). Rödgodset kan utifrån form och glasyr generellt dateras till 1600-talet (figur 12). Därunder framkom morän och berg.

Schakt 4 var 3,5 x 1,7 meter stort och cirka 0,4 meter djupt och handgrävdes inom den västra delen av schakt 2 (bilaga 1, 3 & 4). Schaktet utgjordes av ett cirka 0,3 meter tjockt lager av homogen gråbrun humös silt som innehöll tegelkross, enstaka djurben, planglas, buteljglas, spikar samt relativt rikliga mängder med keramik. Den senare utgjordes av yngre rödgods i form av fragmentariska blomkrukor samt delar av olika skålar, grytor och fat som daterades till 1700- och 1800-tal. Inga fynd samlades in. Lagret tolkas som ett utfyllnadslager från 1800-talet.

Nedre ytan

Schakt 5 var 23 x 3 meter stort och cirka 0,2 - 0,4 meter djupt (figur 7, bilaga 1, 3 & 5). Överst fanns ett 0,20 - 0,30 meter tjockt bärlager av grus. Därunder fanns fläckvisa förekomster av sentida raseringsmassor i form av sten,

tegelkross och betong. Därtill påträffades enstaka porslinsfragment, skärvor av butelj- och fönsterglas samt små bitar träflis. Därunder framkom undergrunden som utgjordes av sprängt berg inom hela schaktet. Bergkvalen har med andra ord haft en större utbredning än som tidigare var känt. Borttagandet av berget skedde under 1800-talet inför uppförandet av HG 3 och HG 4 (bilaga 3 & 5).

Schakt 6 var 18 x 3 meter stort och cirka 0,4 - 0,6 meter djupt (figur 8, bilaga 1 - 3, 5 & 7). Överst fanns ett 0,20 - 0,30 meter tjockt bärlager av grus. Därunder låg ett brunfärgat utfyllnadslager av humös silt som innehöll tegelkross, enstaka skärvor yngre rödgods samt buteljglas. Samtliga daterade till 1800-tal. I schaktets östra del framkom **A4**, en syllstensrad tillhörande en byggnad (**HG 3**). Den uppfördes under 1800-talets andra hälft (figur 10, bilaga 2 & 5). Centralt i schaktet påträffades **A14**, en kullerstensbelagd yta från sent 1800-tal. Öster om kullerstenläggningen framkom **A7**, en flack grop fylld med stenkol (figur 8, bilaga 2 & 5). Under A14 fanns en störning i form av ett dike och öster därom, påträffades fem stolphål (**A8 - A12**). I fyllningen i såväl diket som stolphålen framkom planglas, djurben samt porslin från 1800-talet. Därtill påträffades **A5**, som utgjordes av en grop i vilken det stått en tunna. Däri fanns fynd i form av yngre rödgods, djurben och spik. Keramiken var av allmän 1700-talstyp. Strax intill fanns **A6**, en sogrop. Gropen innehöll spik, fönsterglas och yngre rödgods från 1700-talet. Under A14 fanns en yta med ett cirka 0,10 meter tjockt kulturlager med kritpipsskaft, yngre rödgods och fajans från 1700-talet. Inga fynd sparades från de undersökta anläggningarna. Stolphålens funktion är oklar, möjligen kan de ha fungerat som fundament till byggnadställningar för 1800-talets byggnationer.

Figur 12. Kollage med några av fynden från det tidiga 1600-talet påträffade i L5, schakt 3. Bilden ger en bra representation av de föremålstyper som påträffades inom Hotellet 26, oavsett tidsperiod. Fynden består av kritpipor, stengods, yngre rödgods och flinta. Foto: Lars Norberg 2017, Sörmlands Arkeologi AB

Schakt 7 var 4 x 2 meter stort och cirka 0,4 meter djupt (figur 9, bilaga 1 & 3). Överst fanns en plattbelagd yta. Därunder framkom ett utfyllnadslager av gul sand samt en fjärrvärmekulvert i hela schaktet.

Schakt 8 var 5 x 1,7 meter stort och cirka 1,6 meter djupt (bilaga 1 & 3). Överst fanns ett cirka 0,30 meter tjockt lager med grå silt och rikligt med busk- och träd-rötter. Därunder framkom raseringsmassor i form av tegel, betong och sopor från senare tid.

Schakt 9 var 16 x 2,3 - 3,7 meter stort och cirka 0,5 - 1,4 meter djupt (figur 10, bilaga 1, 3 & 9). Under asfalt och ett cirka 0,2 meter tjockt bärlager av grus fanns i den norra delen, ett cirka 0,8 meter tjockt utfyllnadslager av sand som vilade på grå silt. I den östra delen av schaktet, under ett 0,4 meter tjockt lager av grus, framkom ett 0,2 meter tjockt lager av grå humös silt som innehöll fynd från olika tider (bilaga 8). Föremålen som samlades in utgjordes av tre kripipsskåp som har daterats till 1600-talets mitt (F74 & F75). Därtill påträffades ett piphuvud (F76) från 1800-talets mitt (bilaga 8 & 9). Det äldsta fyndet, F78, bestod av ett handtag till en förningskruka som kan dateras till sekelskiftet 1500/1600 (Johansson 2006, s. 78).

Under utfyllnadslagret framkom **A4**, en enkel syll av cirka 0,5 - 0,8 meter stora stenar till ett hus som uppfördes under sent 1800-tal. I schaktets östra del påträffades tre kulturlagerfläckar som innehöll planglas, enstaka obrända djurben av ko samt yngre rödgods. De senare samlades in och utgörs av en fragmentarisk skål som var allmänt förekommande under 1700-talet (F77) samt delar av en liten trebensgryta (F79) som har daterats till 1700-talets första hälft.

Schakt 10 var 8 x 1,7 meter stort och cirka 0,8 meter djupt (bilaga 1 & 3). Överst fanns ett lager med betongplattor och asfalt. Därunder fanns en utfyllnad av sand samt en fjärrvärmekulvert i den södra halvan av schaktet (se även schakt 7). Norra halvan utgjordes av ett 0,5 meter tjockt utfyllnadslager av gråbrun silt med enstaka djurben och anonyma skärvor av yngre rödgods som inte samlades in.

Utvärdering

Den arkeologiska förundersökningen har visat att större delen av området utgjordes av bortschaktade ytor samt utfyllnadsmassor från senare tid. Särskilt tydligt var det inom **den nedre ytan**. I den här delen fanns dock rester efter två byggnader som uppfördes under slutet av 1800-talet med en tillhörande kullerstenbekladd yta. Det visade sig också att man i samband med att husen uppfördes, sprängde bort delar av Kapellberget. Under 1800-talets lämningar fanns flera kulturlagerfläckar som daterades till 1700-talet. De bevarade lagren

bedömdes dock som allt för fragmentariska för att ge någon ytterligare och mer fördjupad arkeologisk kunskap om platsen.

Den övre ytan bestod nästan helt av berg, utom den nordöstra delen. Den senare ytan uppvisade den största arkeologiska potentialen inom Hotellet 26. Här observerades såväl välbevarade konstruktioner som kulturlager. Ytan bedömdes vara cirka 8 x 16 meter stor (bilaga 3). Därinom rymdes två byggnader från 1700-talet samt välbevarade kulturlager från 1600-talet, som uppgick till en tjocklek om drygt 0,5 meter. Ett av lagren bestod av kalkbruk, vilket indikerar på att det kan finnas ytterligare bebyggelsekonstruktioner på platsen.

Hotellet 26 är även arkeologiskt intressant i ett större perspektiv, eftersom fastigheten ligger i utkanten av Nyköpings äldre stadsplan. Kunskapsläget för dessa områden i staden får anses som magra. Vid en arkeologisk slutundersökning av den nordöstra delen av Hotellet 26, skulle man bland annat kunna få besked om etableringskedet i ett utkantsområde samt få en fördjupad kunskap om platsens nyttjande och förändringar över tid.

Referenser

Brorsson, Torbjörn. 2007. *Medeltida keramik från Ystad-en studie av material från fyra samlingar. Kontoret för keramiska studier. Rapport 18*. Landskrona.

Gustafsson, Patrik. 2016. Stenföremål. I: Nordström, Annika & Lindeblad, Karin (red.). *Båthus, stadsgårdar och stadsliv i Nyköping 650-1700. Arkeologisk undersökning. Södermanland, Nyköpings stad och kommun, kvarteret Åkroken 3 och 4, Nyköping 231:1. Arkeologerna, Statens historiska museer. Rapport 2016:77*. Stockholm.

https://kartor.nykoping.se/pdf/custom/Byggnadsinventering/Gripen_31_7034.pdf

<http://www.mineralwasserkuege.homepage.t-online.de/>

Hornberg, Carl-Arne. 1984. *Nyköping. Östersjöns dotter*. Stockholm.

Kulturhistorisk byggnadsinventering, Nyköping. 1979. Södermanlands museum Rapport 3. Nyköping.

Johansson, Mikael. 2006. Keramiken i kvarteret Svalan. I: Carlsson, Michél & Hedlund, John. *Från kloster till hamnkvarter på 200 år. Vattugatan och kvarteret Svalan, cirka 1440 - 1640*. Stockholms stad, Norrmalm, RAÄ 102. Arkeologisk undersökning 1991. *Stockholms stadsmuseum. Rapport 2006:10*. Stockholm.

Nordström, Annika & Lindeblad, Karin. 2016. *Båthus, stadsgårdar och stadsliv i Nyköping 650–1700. Södermanland, Nyköpings stad och kommun, kvarteret Åkroken 3 och 4, Nyköping 231:1. Arkeologisk undersökning. SHM Arkeologerna, Rapport 2016:77. Stockholm.*

Persson, Boje. 1994. *Brunnsgatan. VA-ledningar. Södermanland, Nyköping, RAÄ 231. Arkeologisk förundersökning. RAÄ, UV-Stockholm, Rapport 1994:71. Stockholm.*

Persson, Boje. 1997. *Bebyggelsen under 1600- och 1700-talet. Kvarteret Gripen. Södermanland, Nyköping, Knipgränd, Kv Gripen 24, 25 & 29, RAÄ 231. Arkeologisk förundersökning. RAÄ, UV-Stockholm, Rapport 1997:39. Stockholm.*

Sundler, Johannes. 1967. *Nyköping 1735-1739. Sörmländska handlingar n:r 23. Utgiven, översatt från latinet och kommenterad av Per Hansson. Nyköping.*

Arkiv

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS), Arkivsök.

Akt nr C57-1:1. Stadsplanekarta. Förrättningsman obekant. Förrättningen 1665 (?), Lådakt.

Nyköpings stadsarkiv (NS)

Geometrisk jordebok Öfver Nyköpings stads Tompt määttningh. Upprättad år 1674 av Anders Andersson.

Sörmlands museums arkiv & bibliotek (SMA)

Karta öfver Nyköping. Upprättad år 1888 af Adolf Helander.

SR-GIS 2015, upprättat av Björn Pettersson.

Fynd med nr 1-79 förvaras vid Sörmlands Arkeologi AB i avvaktan på fyndfördelning.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 1714

Länsstyrelsens dnr: 431-2939-2017

Tid för undersökningen: 2017-06-20 – 2017-07-11

Personal: Patrik Gustafsson Gillbrand, Lars Norberg & Ingeborg Svensson

Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige 9H 3d. Upprättad av RAK. Skala 1: 10 000.

N (x) 6514216 E (y) 615960

Koordinatsystem: SWEREF99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Undersökt yta: intensivt 338 m²

Analog dokumentation kommer att skickas till ATA för arkivering. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material.

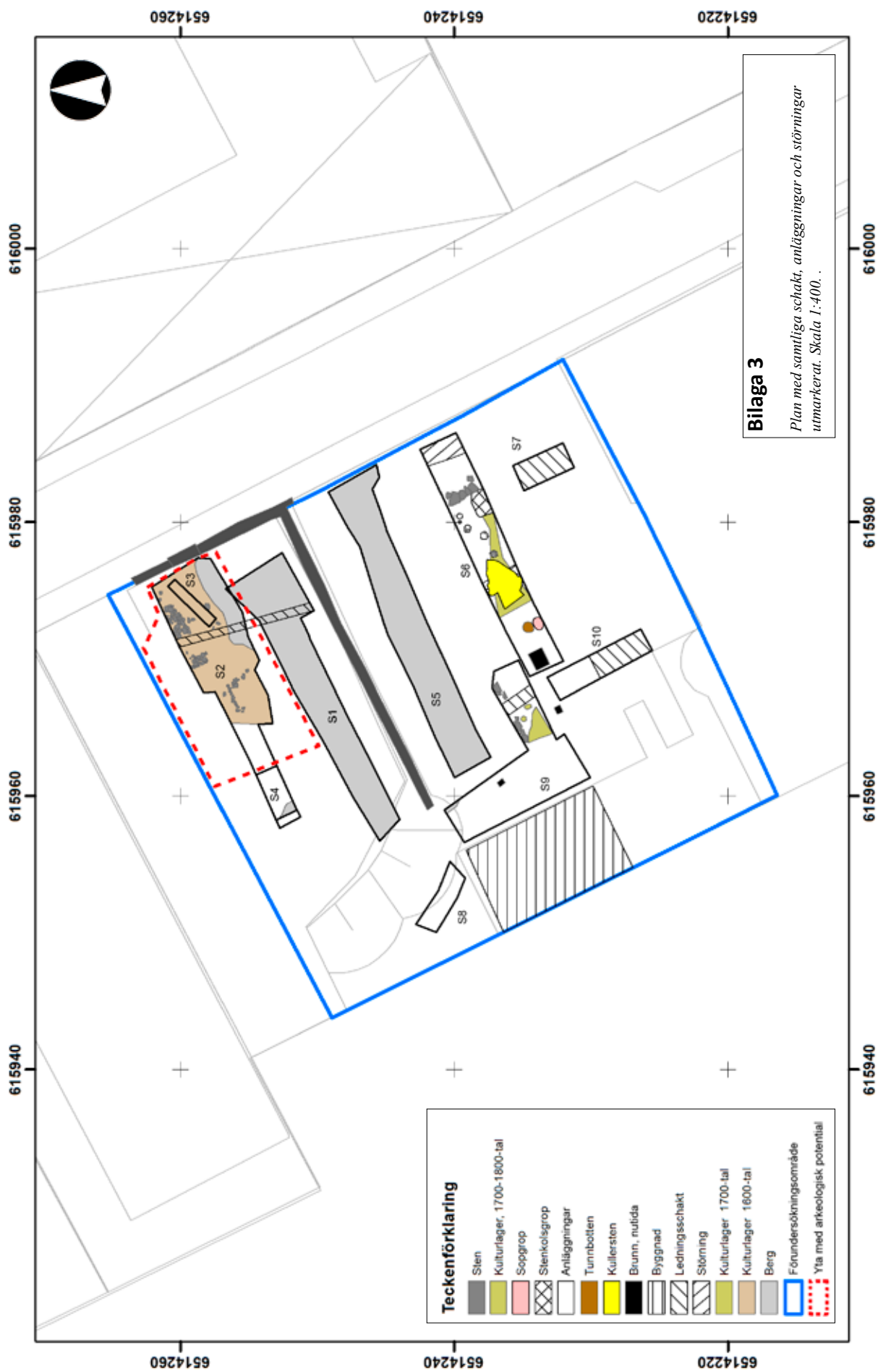
Bilagor

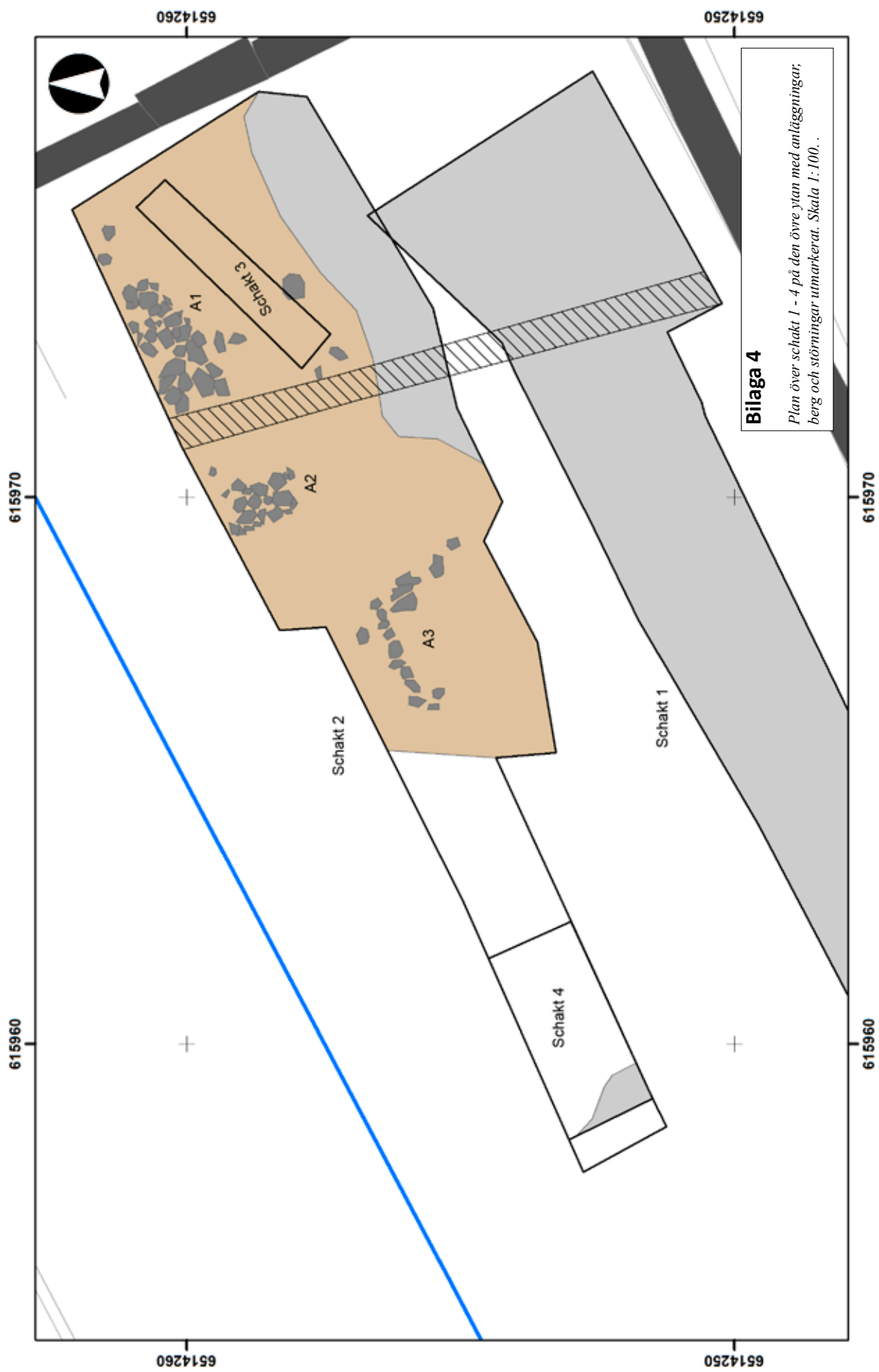
Bilaga 1. Schakttabell

Schakt nr	Längd	Bredd	Djup	Area	Beskrivning	Anl	X	Y	Z
1	22	2,5-5	0,4-1,3	62	0,1-0,5 m tj bärlager av grus. 0,1-0,7 sprängsten, tegel och betong. 0,05-0,2 grå brun lös humös silt med tegelkross, djurben, glas, keramik, spik, krittippsskaff. I östra delen 0,1 kol och sekundärbränt taktegel, raseri 1800-tal. Sedan berg.		6514250,31	615967,78	13,48
2	20	1,7-5	0,8-1,3	69	0,4 m tj bärlager av grus. 0,1-0,8 kol och sprängsten, utfyllnadslager och raseringslager 1800-tal. 0,2 brungrå humös silt med tegelkross, djurben, glas, keramik, spik, krittippsskaff. Raseringslager 1700-tal. Därunder A1-A3, 1700-tal. Sedan beige-grå sand (ej undergrund).	A1-A3	6514256,70	615968,51	13,43
3	4	1	0,5-0,7	4	L2: 0,1-0,3 m tj beige-grå sand (utjämningslager 1700-tal). L3: 0,1 brun humös silt med djurben, kol, planglas, glasbägare, stengods, BII4, spik, flinta, tegelkross, krittippor 1600-tal. L8: 0,1 grå kalkbruk, L4: 0,1-0,2 brun humös sandig silt med träflis, tegelkross, djurben, kol, träflis, glas, stengods, BII4, spik, flinta, tegelkross, krittippor 1600-tal. L5: 0,1-0,15 brun humös silt med enstaka djurben, stengods och yngre rödgods, 1600-tal. L6: morän och L7 berg.		6514259,14	615974,08	13,37
4	3,5	1,7	0,4	6	0,3 m tj lager av gråbrun humös silt med småsten, tegelkross, enstaka djurben av ko, planglas, buteljglas, enstaka spikar och keramik (yngre rödgods 1700-tal). Lagret vilade på morän och berg och tolkas som ett utfyllnadslager.		6514252,99	615960,25	13,47
5	23	3	0,2-0,4	65	0,2-0,3 m tj bärlager av grus. Därunder fläckvisa förekomster av sentida rasmassor. Enstaka bitar tegelkross, träflis, porslinsfragment och skärvor av butelj- och fönsterglas. Enstaka trärester/flis. Undergrund av sprängt berg i hela schaktet.		6514243,28	615972,62	10,87
6	18	3	0,4-0,6	52	0,2-0,3 m tj bärlager av grus. 0,2-0. Därunder ett brunfärgat utfyllnadslager innehållande tegelkross, enstaka skärvor yngre rödgods samt buteljglas (1800-tal). I östra kanten fanns en sällstansrad till en byggnad som uppfördes på 1800-talet. Därunder ett utjämningslager av gråbrun silt med enstaka fragment av yngre rödgods och krittippsskaff från 1700-tal. Utöver det påträffades sju anläggningar nedgrävda i undergrunden, varav en tunnbottnen, en sopgrop och 5 stolphål.	A4-A13	6514237,30	615977,67	10,87
7	4	2	0,4	8	Samtliga nyare tid. 1700-1800 tal. Sedan grå silt.				
8	5	1,7	1,6	7	Plattor. Därunder utfyllnad av sand samt en fjärrvärmekulvert i hela schaktet.		6514233,48	615984,07	11,32
9	16	2,3-3,7	0,5-1,4	51	0,3 m tj lager med grå humös silt. 1,1 påförd sandig morän. Därunder ljusgrå silt. Norra delen. 0,2 m tj lager med grus. 0,8 påförd sand. Därunder grå silt. Östra delen: 0,4 m tj grus. 0,2 m tj lager med grå silt med fynd från 1500/1600-1800-tal. Därunder fanns tre k-lagerfläckar, 0,1 brun humös silt med 1700-talskeramik. I norra kanten (A14). Därunder grå silt.	A14	6514235,32	615962,82	10,85
10	8	1,7	0,8	14	Plattor och asfalt. Därunder utfyllnad av sand samt en fjärrvärmekulvert i halva schaktet. Norra halvan utgjordes av ett utfyllnadslager av ett 0,5 m tj lager med gråbrun silt med enstaka djurben och yngre rödgods. Utjämningslager. Därunder gråbeige siltig lera.		6514229,37	615969,61	10,80

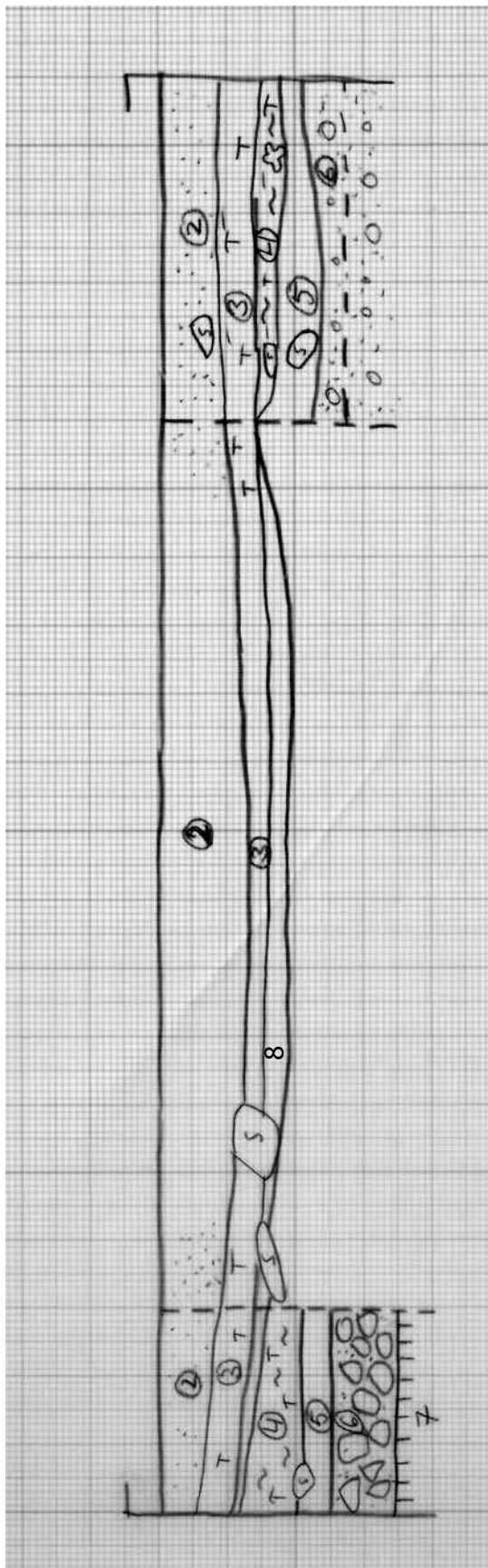
Bilaga 2. Anläggningstabell

Anr	Schakt nr	Längd	Bredd	Djup	Typ	Beskrivning	X	Y	Z
A1	2	2,6	1		Eldpall	HG 1. Fyrsidig stenpackning med både rundade och kantiga stenar, cirka 0,2-0,4 m stora.	6514260,21	615972,81	13,39
A2	2	1,6	0,6		Syll	HG 1. Både rundade och kantiga stenar, cirka 0,3-0,4 m stora.	6514258,82	615969,87	13,55
A3	2	2,3	2,2		Golv,syll	HG 2. Enkel syll av 0,2-0,3 m stora stenar, både rundade och kantiga. Golv av 0,4-0,5 m st stenflisor	6514255,86	615967,66	13,78
A4	6	2,6	0,7		Syll	HG 3. Enkel syll av 0,4-0,7 m stora stenar, både rundade och kantiga.	6514239,46	615982,41	11,25
A5	6	0,8	0,8	0,3	Tunnbotten	Rund form i plan. I profil plan botten och raka kanter. Fyllning av gråbrun humös silt med tegelkross, enstaka BII4, djurben och spik. 1700-tal. Nedgrävd i grå silt.	6514234,59	615972,34	10,57
A6	6	0,9	0,7	0,2	Sopgrop	Rund form i plan och skålad form i profil. Fyllning av brun humös silt med enstaka bitar planglas, BII4 & spik. 1700-tal. Nedgrävd i grå silt.	6514233,86	615972,61	10,57
A7	6	1,9	1,2	0,1	Grop	Fyrsidig grop med stenkol nedgrävd i grå silt.	6514238,00	615981,43	11,23
A8	6	0,5	0,5	0,2	Stolphål	Stenskott stolphål. Rundad form i plan med plan botten och raka sidor. 0,25 -0,1 m stora rundade stenar. Fyllning av ljusbrun siltig lera. Tegelflis, fönsterglas & ett obränt djurben. Nedgrävd i ljusgrå silt. 1800-tal.	6514237,12	615977,70	11,04
A9	6	0,5	0,5	0,3	Stolphål	Stenskott stolphål. Rundad form i plan med plan botten och raka sidor. 0,25 -0,1 m stora rundade stenar. Fyllning av ljusbrun siltig lera. Tegelflis & fönsterglas. Nedgrävd i ljusgrå silt. 1800-tal.	6514237,81	615979,03	11,14
A10	6	0,5	0,5	0,2	Stolphål	Stenskott stolphål. Rundad form i plan med plan botten och raka sidor. 0,25 -0,1 m stora rundade stenar. Fyllning av ljusbrun siltig lera. Tegelflis. Nedgrävd i ljusgrå silt. 1800-tal.	6514239,04	615979,55	11,21
A11	6	0,2	0,2	0,15	Stolphål	Rundad form i plan med plan botten och raka sidor. Fyllning av ljusbrun siltig lera. Tegelflis. Nedgrävd i ljusgrå silt. 1800-tal.	6514239,62	615980,01	11,30
A12	6	0,4	0,4	0,2	Stolphål	Rundad form i plan med plan botten och raka sidor. Fyllning av ljusbrun siltig lera. Tegelflis & fönsterglas. Nedgrävd i ljusgrå silt. 1800-tal.	6514239,61	615980,45	11,26
A13	6	3,3	2,3		Kullersten	Rest av kullerstenläggning, 0,10 m stora stenar. 1800-tal.	6514236,34	615975,52	11,24
A14	9	5	0,5		Syll	HG 4. Enkel syll av 0,5-0,8 m stora stenar, både rundade och kantiga.	6514235,94	615966,32	10,52

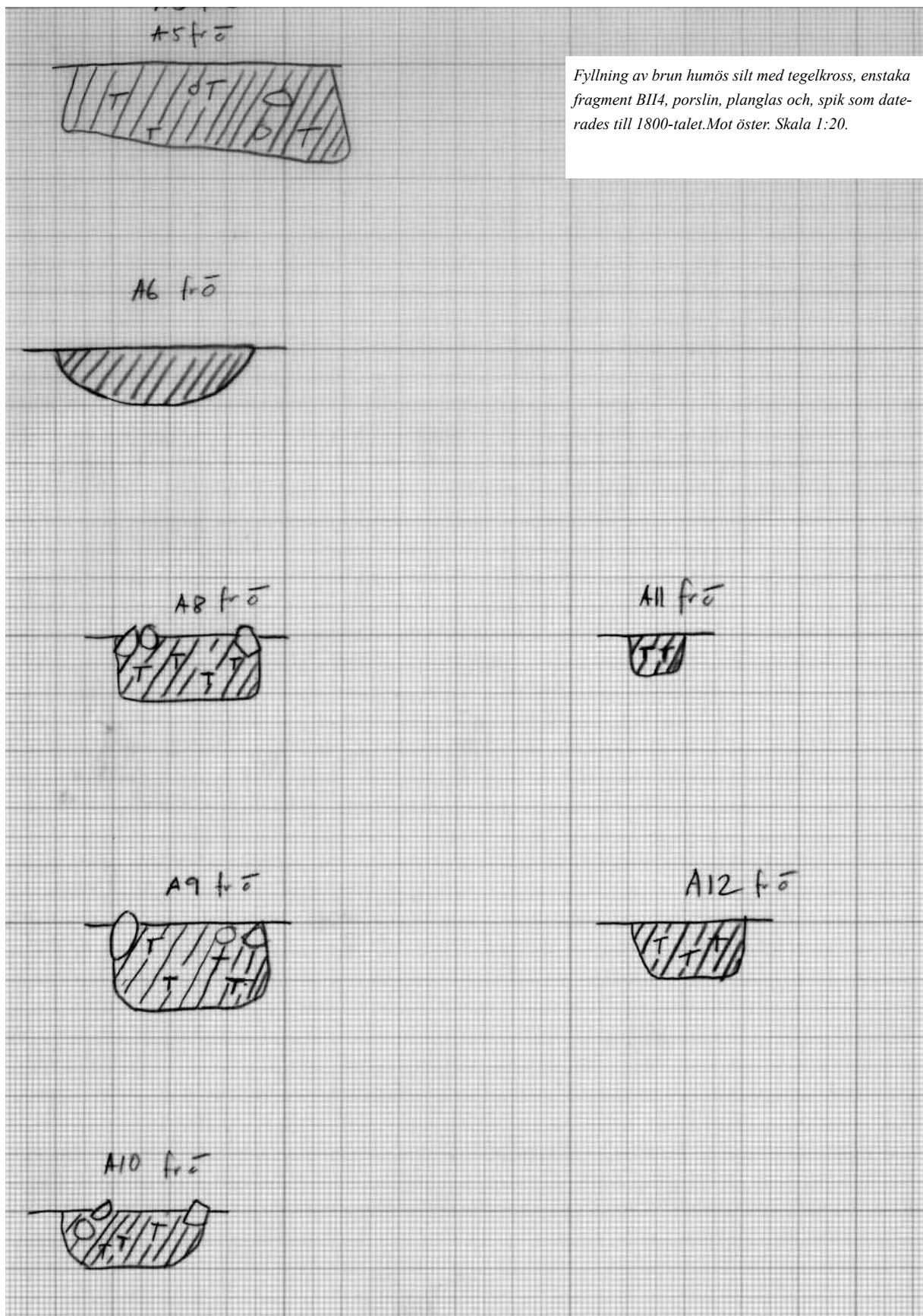

Bilaga 6. Profiliritning, schakt 3

2. Gråbeige sandig silt. Utlämningslager.
 3. Brungrått sandigt lager med tegelkross, djurben, BII4, flinta, spik & glas.
 4. Brun sandig silt med inslag av träflis, tegelkross samt BII4, djurben, glas & spik.
 5. Brunt homogent lager av humös silt med djurben, BII4, stengods, flinta & spik.
 6. Sandig och stenig morän.
 7. Berg.
 8. Kalkbruk
- Mot nordväst. Skala 1:20.

Bilaga 7. Profilritning, anläggningar

Bilaga 8. Fyndlista

Fnr	Kontext	Sakord	Typ	Godstyp	Material	Antal	Vikt	Beskrivning	Kontextuell datering	Typologisk datering
1	S1	Kritpipa	Kritpipa		Piplera	1	2,54	Skaft. Åkerhagen 1a och 1b		1800-1900
2	S1	Krus	Seltserkrus.	CII	Keramik	1	22,3	Buk. Gulbeige utvändig glasyr. Invändigt kraftiga drejsspår. Gulaktigt gods.		1750-1860
3	S1	Krus	Seltserkrus	CII	Keramik	3	74,42	Buk, hals och mynning. Brunröd glasyr utvändigt. Invändigt kraftiga drejsspår. Närmast vitt gods. Fragment av stämpel (T-E-R). dvs från Elster eller Selters.		1750-1860
4	S2, A1	Kritpipa	Huvud		Piplera	1	3,28	Fragment av piphuvud.		1750-1860
5	S2, A1	Kritpipa	Skaft		Piplera	13	26,34	Åkerhagen 4a. Holländsk pipa. Skaft. Från munstycke till klack.	1700	1660-1680
6	S2, A1	Bearbetad sten	Sänke?		Glimmerskiffer	1	122,1	Anonyma bitar. Åkerhagen 4b. Fragment av sten, närmast tresidig med borrarat bikoniskt hål.	1700	1700
7	S2, A1	Eldslagningsflinta	Bränd flinta		Flinta	1	7,5	PF hård direkt teknik. Bruksretuscher vid ena kanten.		1700
8	S2, A1	Gryta	Handtag	BII4	Keramik	1	37	Trebensgryta.	1700	1700
9	S2, A1	Krus?	Seltserkrus?	CII	Keramik	1	9,32	Buk. Oglaserad med ett stänk. Invändigt kraftiga drejsspår.		1750-1860
10	S2, A1	Skål		BII4	Keramik	1	37,4	Vitaktigt gods. Fragment. Invändig glasyr. Gula ränder mot mörkgrön botten.	1700	1750-1860
11	S2, A1	Fat		BII4	Keramik	1	39,7	Antydning till gröna prickar. Invändig glasyr. Grönbrun-spräcklig färg	1700	1700
12	S2, A1	Skål		BII4	Keramik	2	42,48	Mynning. In- och utvändig glasyr. Utvändigt: Ljusgul botten med grön stiliserad växtornamentik. Invändigt: gul marmorerad botten med antydning gröna stänk.	1700	1700-1800
13	S2, V om A2	Fat		Fajans	Keramik	2	8,44	Ofärgad glasyr på utsida. Vitt glasyr på insida med blå, gul och grön ornamentik.	1600	1560-1640

Fnr	Kontext	Sakord	Typ	Godstyp	Material	Antal	Vikt	Beskrivning	Kontextuell datering	Typologisk datering
14	S2, V om A2	Skål		BI4	Keramik	2	24,38	Två olika kärl. En med brungrön botten, gul rand samt grön prick. Den andra har ofärgad glasyr med gula vågband på vitlera.	1600	1600
15	S2, A2	Kritpipa	Skaft		Piplera	1	2,1	Skaft. Åkerhagen 3.	1700	1700
16	S2, A2	Fat		BI4	Keramik	1	34,78	Invändig glasyr. Vitgul botten på vitlera, med brunröda cirkellinjer mot fatets kant.	1700	1700
17	S2, A1	Kritpipa	Skaft		Piplera	3	10,72	Anonyma skaft. Åkerhagen 5.	1700	1700
18	S2, A3	Kritpipa	Skaft		Piplera	1	5,26	Anonymt skaft. Åkerhagen 2.	1700	1700
19	S2, A3	Skål		BI4	Keramik	1	29,7	Invändig ljusgrön prickig glasyr.	1700	1750-1800
20	S2, A3	Fat	Fajans		Keramik	1	15,92	Utvändig ofärgad glasyr. Invändigt vit glasyr med blått mönster. Glasyren mycket fragmenterad. Inhemsk.	1700	1700-1800
21	S2, A3	Krus/skål		BI4	Keramik	1	31,84	Hank. Sekundärbränd. Gröngul glasyr på vitlera. På insidan, vid mynningen finns små mörkbruna prickar.	1700	1750-1800
22	S3, L2	Fat		BI4	Keramik	1	45,94	Invändig glasyr. Ljusgul bakgrund på vitlera med bruna cirkellinjer och mörkbruna prickar på kanten.	1700	1700-1750
23	S3, L2	Skål		BI4	Keramik	1	55,86	Glasyr på insida med mörkgrön botten, gula cirkellinjer, vågband och växtornamentik på vitlera	1700	1600-1700
24	S3, L3	Bryne			Sandsten	1	141,96	Kilformat fyrsidigt bryne, även nålbryne.	1600	
25	S3, L3	Eldslagningsflinta			Flinta, bryozoan	1	98,34	Bipolar teknik. Tresidigt avslag med brusksretuscher på kanterna.	1600	
26	S3, L3	Föremål	Bearbetat		Älghorn	1	133,82	Avsågad bit av älghorn med ett borrarat hål. Ljusstake?	1600	
27	S3, L3	Skaft	Knivskaft		Ben	1	2,5	Fragment. Kluvet på längden. Högpolerat.	1600	
28	S3, L3	Krus	Flaska	CII	Keramik	2	57,68	Hals och mynning har glaserad in- och utsida. Buken har glaserad insida. Mörkbrun färg. Godset har en brun färg. Ovanlig.	1600	1600
29	S3, L3	Gryta		BI4	Keramik	2	6,88	Tunnväggigt gods. Invändig gulgrön glasyr. Knottrig yta.	1600	1600

Fnr	Kontext	Sakord	Typ	Godstyp	Material	Antal	Vikt	Beskrivning	Kontextuell datering	Typologisk datering
30	S3, L3	Fat		Fajans	Keramik	1	3,96	Buk. Blekgrön utsida. Insidan vit med blåa och gröna mönster	1600	1560-1640
31	S3, L3	Skål		Vitgods	Keramik	2	7,54	Ena skärvan har grön randig glaserad utsida och gulgrön insida. Godset är vitt. Den andra skärvan har spårad utsida utan glasyr och heltäckande gul glasyr på insidan. Godset är vitt.	1600	1600-1650
32	S3, L3, R1	Kritpipa	Huvud		Piplera	1	3	Fragment. Holland. Åkerhagen 6a.	1600	1660-1680
33	S3, L3, R1	Kritpipa	Skaf		Piplera	1	4,56	Skaf, odekorat. Åkerhagen 6b.	1600	1660-1680
34	S3, L3, R1	Eldslagningsflinta			Flinta, Danien	3	28,86	Okänd teknik. Brukretuscher på samtliga	1600	1660-1680
35	S3, L3, R1	Fat		BI14	Keramik	1	10,52	Mörkgul invändig glasyr på piplera med brunglöna cirkellinjer.	1600	1660-1680
36	S3, L3, R1	Skål		BI14	Keramik	1	9,36	Mynning med brun glaserad botten med tvåra gula sträck på vitlera på utsida och mynningskant.	1600	1660-1680
37	S3, L3, R1	Skål		BI14	Keramik	1	2,46	Spjälkad. Insida med grön glasyr	1600	1660-1680
38	S3, L3, R1	Skål		BI14	Keramik	1	147,96	Plan botten relativt brant vägg med mynningskant. Glaserad. Brunglön bottenglasyr med gula cirkellinjer på vitlera samt gröna prickar vid mynningen på vitlera.	1600	1660-1680
39	S3, L4, R1	Eldslagningsflinta			Flinta, Danien	1	20,32	Strandflinta, bevarad rundad utsida.	1600	1650
40	S3, L4, R1	Golvtegel	Golvtegel		Tegel	1	109,14	Teknik okänd. Brukretuscher på en kant. Fragment av golvplatta med genomskinlig glasyr på en sida.	1600	1650
41	S3, L4, R1	Skål		BI14	Keramik	1	13,54	Buk. Glasyr på insida, brun botten och gula cirkellinjer på vitlera.	1600	1650
42	S3, L4, R1	Gryta		BI14	Keramik	1	23,22	Mynning och hals. Rödbrun. Heltäckande genomskinlig (röd) högblank glasyr på in- och utsida. Profilerad mynning samt fingernyp på halsen.	1600	1650
43	S3, L5, R1	Avslag	Avslag		Flinta, Danien	2	14,88	PF-avslag.	1600	1600-1650
44	S3, L5, R1	Skål		BI14	Keramik	1	6,64	Mynning. Brunröd. Genomskinlig heltäckande glasyr på in och utsida. Knottig insida.	1600	1600-1650

Fnr	Kontext	Sakord	Typ	Godstyp	Material	Antal	Vikt	Beskrivning	Kontextuell datering	Typologisk datering
45	S3, L5, R1	Skål		Vitgods	Keramik	4	19,76	Buk. Smala linjer på utsidan. Senapsgul glasyr på insida. Vitt gods.	1600	1600-1650
46	S3, L3, R2	Kritpipa	Skaft		Piplera	2	7,24	Odekorerade skaft. Åkerhagen 7.	1600	1600-1700
47	S3, L3, R2	Skål		BI14	Keramik	1	70,86	Mynning och buk. Gulbrun glasyr på insida med gula cirkellinjer på piplera. Gula prickar nedanför mynning.	1600	1600-1700
48	S3, L3, R2	Kärl	Vinglas	BI14	Keramik	1	28,28	Mynning och hals. Liten listvulst nedanför mynningen. Heltäckande glasyr på in- och utsida. Utsidan grön och insidan gulgrön.	1600	1600-1700
49	S3, L4, R2	Eldslagningsflinta			Flinta, Senon	1	15,08	PF avslag. Hård direkt teknik. Bruks-skaderetuscher längs en kant.	1600	1600-1700
50	S3, L4, R2	Eldslagningsflinta			Flinta, Danien	2	36,32	Teknik okänd. Strandflinta. Bruks-skaderetuscher på en kant.	1600	1650
51	S3, L4, R2	Bryne	Bryne		Skiffer	1	27,78	Tunt välanvänt bryne.	1600	1650
52	S3, L4, R2	Fat		Fajans	Keramik	4	10,18	Glasyr på in- och utsida. Utsidan vit och insidan vit med blå ornamentik. En skärva är har rött gods, medan de andra har vitt gods. Sekundärbrända?	1600	1560-1640
53	S3, L4, R2	Skål	Handtag	BI14	Keramik	4	16,18	Fragment av spiralformade relief-dekorerade hantag, Glaserade med grön färg.	1600	1580-1640
54	S3, L4, R2	Gryta	Handtag	BI14	Keramik	1	46,92	Trebensgryta.	1600	1650
55	S3, L4, R2	Skål		BI14	Keramik	1	12,54	Buk. Heltäckande något knottig glasyr på insidan. Brun grundfärg, gul cirkellinje och grön prick.	1600	1650
56	S3, L4, R2	Gryta		BI14	Keramik	4	47,3	Mynning och buk. Heltäckande knottig gulbrun glasyr på insidan.	1600	1650
57	S3, L4, R2	Kopp		BI14	Keramik	1	3,46	Mynning. Grön heltäckande glasyr på in- och utsida.	1600	1650
58	S3, L5, R2	Kritpipa	Huvud		Piplera	1	7,7	Piphuvud med tudorros på båda sidor Holland. Åkerhagen 8a.	1600	1620-1650
59	S3, L5, R2	Kritpipa	Huvud		Piplera	1	1,86	Fragment av huvud med enkel tudorrosdekor. Holland. Åkerhagen 8b.	1600	1620-1650
60	S3, L5, R2	Bränd flinta			Flinta	1	4,88		1600	
61	S3, L5, R2	Marleka	Marleka		Kalk	1	121,36	Halv. Ursprungligen en rund skiva.	1600	

Fnr	Kontext	Sakord	Typ	Godstyp	Material	Antal	Vikt	Beskrivning	Kontextuell datering	Typologisk datering
62	S3, L5, R2	Krus	Raeren	CII	Keramik	1	3,86	Ljusbrun glasyr. Grått gods. Ansikte i relief omgiven av stiliserad blomma.	1600	1560-1640
63	S3, L5, R2	Krus	Westerwald	CII	Keramik	2	4,24	Vit glasyr på insida, vit och blå glasyr på utsida. Vitt gods. Mönster i relief.	1600	1560-1640
64	S3, L5, R2	Krus		BII4	Keramik	1	3,92	Mynning med en markant skarp vulst strax nedanför mynningen. Rödbrun och högbblank.		
65	S3, L5, R2	Gryta		BII4	Keramik	1	6,24	Heltäckande genomskinlig glasyr.	1600	1620-1650
66	S3, L5, R2	Silkkärl		BII4	Keramik	1	29,68	Heltäckande glasyr på insidan, senpsgul färg på vitlera.	1600	1620-1650
67	S5	Seltserkrus	CII	CII	Keramik	1	9,7	Buk med sex hela och halva hål, 7 mm breda. Heltäckande glasyr på insida.	1600	1620-1650
68	S6	Kritpipa						Gulgrön färg med bruna stråk.		
69	S6	Kritpipa	Skaft		Piplera	1	3	Botten. Invändig ljusgrå blank glasyr.	1700	1750-1860
70	S6	Kakel	Skaft		Piplera	3	8,46	Godset gråvitt.		1600-1700
71	S6	Krus	Kakel		Keramik	1	92,06	Ögonband-rillbandsdekor. Åkerhagen 9a		1600-1750
			Raeren?	CII	Keramik	1	19,2	Odekorerade skaft. Åkerhagen 9b		1600
								Kakelplatta. Grön glasyr. Växtornamentik		
								Buk. Brun heltäckande glasyr på in- och utsida. Utsidan vulstornerad, en vulst med snedställda ränder. Därunder en bärd med koncentriska trekanter med spetsen nedåt.		1560-164
72	S6	Fat		Fajans	Keramik	1	6,34	Vit glasyr på utsidan och vit glasyr på insidan med blå bemålning. inhemsk.		1700
73	S6	Skål		BII4	Keramik	1	26,6	Mynning. Mörkgrun glasyr på insidan med gula cirkellinjer.		1600-1700
74	S8	Kritpipa	Skaft		Piplera	1	3,54	Odekorerat skaft. Åkerhagen 10a		1640-1660
75	S8	Kritpipa	Skaft		Piplera	2	7,32	Barockskaft. Dekorerade med blomrankor Åkerhagen 10b		1640-1680
76	S8	Kritpipa	Huvud		Piplera	1	12,32	Klackmärke med tupp och skrärmärke på sidan, troligen falskt. Holland. Dirk van der Wandt Azn, Gouda. Åkerhagen 10c		1823-1869

Fnr	Kontext	Sakord	Typ	Godstyp	Material	Antal	Vikt	Beskrivning	Kontextuell datering	Typologisk datering
77	S8	Skål		BII4	Keramik	1	14,24	Glasyr på in- och utsida. Grönbrun utsida. Brungrön grundfärg på insidan och gula cirkellinjer på vitlera.		1700
78	S8	Förningskruka	Handtag	BII4	Keramik	1	112,6	Handtag med tummad ovansida. Spår av glasyr på ovansidan. Förningskruka.		1550-1630
79	S8	Gryta		BII4	Keramik	4	76,66	Trebensgryta, liten. Brun glasyr på insidan. Ett ben och handtag.		1700-1750

Projekt 1714.

Kritpipsrapport förundersökning Nyköping 231:1, Hotellet 26, Södermanlandslän.
Arkeolog Patrik Gustafsson Gillbrand, Sörmlands Arkeologi AB, Vagnhärad.

1.

Odekorerad skaftbit. D8,4. R1,9. Tidsperiod 18-1900.

1B. Odekorerad skaftbit från munstycksdelen. D4. R2. Tidsperiod 1800-1900.

2.

Odekorerad skaftbit. D10,5. R2,8. Tidsperiod 1700.

3.

Odekorerad skaftbit. D7,2. R1,9. Tidsperiod 1700.

4A.

Fragment av holländsk pipa från 1660-1680.

4B.

13 odekorerade skaftbitar av varierande typ, från munstycksbit till klackbit. D5-9,1.

Tidsperiod 1700-talet. Inte troligt att bitarna tillhör samma pipa.

5.

3 st. odekorerade pipskaft. D8,3- 8,6. R2,3.-2,8.

6A.

Fragment av piphuvuden, holländskt 1660-1680.

6B.

Odekorerat pipskafte. D8,2. R2,7. Tidsperiod 1600-talet.

7.

2 st. odecorerade skafte. 1700-talet.

8A.

Holländsk pipa med enkel Tudorrosdekor på båda sidor 5,1/5,1. 1620-1650.

34,7x18,612,0. N13,6.D9,6, R2,3.

8B.

Fragment av holländsk pipa med enkel Tudorrosdekor, troligen lika 8A.

9A.

Skaft med dekor "Ögonband-rillband-" D6,2. R2,1. Tidsperiod 1600-1700.

9B.

3 st. odecorerade skaftbitar. D8,5-6,4. R2,7-1,8. Tidsperiod 1600-1750.

10A.

Odecorerat skaftbit D8. R3. Tidsperiod 1640-1660.

10B.

2 st. barockskaft från 1640-1680. D9,7. R3,2.

10C.

Fragmentarisk holländsk pipa med klackmärke "Tupp" och skråmärke på vänster sida. Troligen falskt skråmärke.

Trolig tillverkare Dirk van der Wandt Azn, verksam i Gouda 1823-1869. N12,7. R2,1.

Fyndpåsarna numrerade för att lättare sortera fynden.

Vendelsö 5 september 2017.
Arne Åkerhagen.